

Hanneleena Savolainen

University of Turku

Finland

hansav@utu.fi

UDK 069.01

130.2:069

Preliminary paper/Prethodno priopćenje

Received/Primljeno: 01.07.2002.

Museology - a Useful Perspective or a "Real Science"?

Some Thoughts on How to Make the Most of a Great Idea

The purpose of this article is to bring forth a few interesting points that rise from the writings of Stránský and Šola, especially from their treatment of the scientific foundations of museology as an academic discipline. The two question areas addressed in this article are: firstly, museology and the post-modern, and secondly, museology and its stance towards continuity and change. Finally, a suggestion for the use of museology as a useful perspective in a number of academic fields is brought forth. It is a real question whether we want museology to be a pragmatic, normative and ethically value-based discipline or whether we yield to a description and an analysis of the complexities of our society and the role of history/past in the construction of the present. This is a question that must be addressed

Key words: museology, postmoderna, museological theories, contemporary museology, philosophy of culture

It is difficult to name two more influential and authoritative thinkers in 20th century European museology than Zbynek Stránský and Tomislav Šola. Their intellectual effort in creating a concise theoretical framework for the discipline, has enabled it to become established in several universities on the continent. The purpose of this article is to bring forth a few interesting points that rise from the writings of Stránský and Šola, especially

from their treatment of the scientific foundations of museology as an academic discipline. Although the choice of texts that are taken into consideration here will not give full recognition to the extremely rich body of academic production of these two scholars, I hope it will be sufficient to highlight certain questions that may rise from the practical usage of the museological perspective as an academic tool for thinking. Stránský's (1995) *"Introduction to the Study of Museology"* was written to support his lectures at the International Summer School of Museology. Šola's (1997) thinking is represented by his recent collection of articles *"Essays on Museums and Their Theory - Towards the Cybernetic Museum"*.

The two question areas I am going to address in this article are: firstly, museology and the post-modern, and secondly, museology and its stance towards continuity and change. Finally, I will bring forth my suggestion for the use of museology as a useful perspective in a number of academic fields.

Museology and the Post-Modern

Zbynek Stránský (1995:19) writes that:

I am convinced that it is post-modern thought that creates a much more fertile soil for museology.

According to Stránský, museology has, for a long time, been limited by its neo-positivistic arsenal and judged by other sciences¹ from the positivistic point of view. In his view, the post-modern thought stands for blurred borders between branches of academic interest; in other words, the post-modern facilitates a multi- or interdisciplinary approach. It is clear from the context that Stránský is referring to the philosophy of science, not just the era of the post-modern (the last historical phase of western modernism). (Stránský, 1995:18)

It is highly interesting that Stránský considers post-modernism as a fruitful philosophical starting point for museology. I think it is well worth investigating the full consequences of this choice.

There is no short and simple way to analyse post-modern thought. I refer to Briitta Koskiahö (1990:109-114) in the following. In her view, post-modernism has not established a model of thought directly applicable as a research method. Its main characteristic is criticism against the "modern project" and positivism. It derives from hermeneutics and phenomenology as well as post-structuralism. The human and societal view is essentially fragmented. It has turned its back on the "great narratives" and seeks not answers but new questions; consequently, opening up new ways of thinking is seen as the goal of scientific activity. The greater narratives get

¹ In this context there is not distinction made between art and humanistic or natural sciences, all academic disciplines are labelled as sciences.

fragmented into smaller discourses that are time- and space-specific. The danger in post-modern scholarship, according to Koskiaho, is an anarchistic or even nihilistic conclusion where anything can be nullified and nothing is authentic. As a consequence, the only scientific aim may shrink into observing the irrationality of activity, revealing the deconstructive nature of the world, or narrowing the scope of research into small localities.

The obvious fragmentation of the world of the post-modern and its relation to the museum institution is one aspect that calls for a closer observation; the other aspect is the post-modern hostility towards the positivistic worldview.

Šola (1997:35) writes that

The aim of criticism must be honest, so that even if true and painful it is not malicious and destructive. Its aim cannot be but providing a comprehensive inventory of weak points that the profession has to be aware of in order to revise its theory and practices. ... it should be able to face its imperfections and *compete for its own place in the configuration of institutions*. (Emphasis mine)

In this passage Šola brings forth the interconnectedness of museology and the museum institution. At the same time it is obvious that the position of the institution is seen as meaningful for society as a whole, not only for a fragmented, narrow section of it. However, it is also explicitly stated that there is competition of institutions, in other words, the museum is part of a complex society with various actors, the interests of which may even conflict.

Similarly, in Stránský's (1995:28) opinion

[the] role [of "social museology"] is to unveil the motivation and importance of this process [of musealisation] for an individual, a group, or a society, and to grasp the forms in which this process is realized.

This means that Stránský sees the plurality of the levels of the meaning of musealisation, but at the same time he retains that "...social museology can help us move forward in the transformation of museums and museum work for the benefit of society" (Stránský, 1995:31). Interestingly, both Stránský and Šola on one hand point towards plurality and multiple and even conflicting interests, while on the other hand insist on a capability of the institution to benefit society as a collective whole. Therefore, the least we can say is that the post-modern thought within museology is not quite as fragmented as it could be. There is a tendency towards perceiving society as a collective whole and a belief in the benevolence of science.

Another question connected with the post-modern and museology is how we are to relate to positivism. What might at first strike the reader as odd is that both Stránský (e.g. 1995:52) as well as Šola (e.g. 1997:228 ff) resort to the system theory or cybernetics when bringing the theory to its formal abstraction. Was not cybernetics originally a positivistic, scientific approach - having its roots in the mechanisms of hard, lifeless machines although later on applied to biology? There are two points, which the authors must have taken as implicit but which one would have hoped they had

explained. Firstly, when considering human communication, the system theory in its two-dimensionality falls short because we must take the cultural biases of the actors into account. What gets communicated builds on what has already been communicated. Therefore, the human communication system is not a circuit but a spiral. Secondly, for Šola in particular, the cybernetic museum is an actor in a world of multiple parameters, conditions and other actors. (See e.g. Šola, 1997:231) This is the world-view of the cultural-ecologist. The cultural-ecological model allows for continuity and change and a cybernetic circuit, which, nevertheless, is remarkably more complex than the original "input-output-feedback-product"-model. A truly intriguing question here is whether cultural-ecology is still a positivistic model. In my opinion, it is.

Museology, Continuity and Change

Referring again to Koskiahio's treatment of post-modern thought, one of her concerns is the dimension of time. If the post-modern scholar merely opens up new questions, but is not morally responsible for answering them, he or she is inevitably working on an extremely short time-span. In the area of ecology the difference is radical. Previously the order of nature was perceived as an absolute and the meaning of the environment as total. The policies of nature conservation and sustainable development have been based on these notions. (Koskiahio, 1990:111.)

Šola's thinking has an approach that is very close to that of sustainable development.

[O]ur mission is retaining from the past as many values as possible and passing them to those in need: 1) to build quality in human relations and 2) to achieve quality in relation between humans and the natural environment. (Šola, 1997:280)

We can see here that the emphasis is on continuity and it seems a basic assumption that the past has values that are worth preserving. Šola (1997:281) defines the purpose of a heritage institution as being the assurance of continuity and survival of the identity it was created for. This is, in my view, a crucial question in museology. If we have an academic discipline *committed* to the survival of past values, it cannot logically be particularly deconstructive by nature.

Another question is the possibility of ruptures. This idea originates from the "effective history" of Michel Foucault. As Eileann Hooper-Greenhill has demonstrated, the museum institution as such is not eternal. The epistemological changes have been of such depth that institutional continuity of the European museum does not reach as far back as one had believed or would like to believe. (Hooper-Greenhill, 1992.) In one of my cases, a small local museum in South Western Finland, it seems that the institution has undergone remarkable changes regarding the original intention and present function. Nonetheless, it may be hard to prove this using any other method other than applying a hermeneutic-phenomenological approach. The rea-

son for this is that while the physical form of the museum has not changed very much, the meanings attributed to the forms have changed tremendously over the same time frame. (Savolainen, forthcoming) In a sense we have a case, which accommodates *both rupture and continuity*.

Museology in the Context of the Post-Modern World of Sciences

It is a real and compelling question whether we want museology to be a pragmatic, normative and ethically value-based discipline or whether we yield to a description and an analysis of the complexities of our society and the role of history/past in the construction of the present. This is a question that must be addressed.

It is not an easy question. On one hand, research committed to the continuity of the institution will prove a much better starting point for any reasonable heritage policies. On the other hand, how can we ensure any development without due criticism?

It is my conviction that only an increase in serious study of heritage institutions will create a situation in which we are able to discern what the paradigmatic essence of museology is. The formation of theory should be organically intertwined with substantial studies of the real, prevailing situation. However, each and every scholar will have to make an individual choice. Ultimately, it is based on something as simple as our world-view as to whether we want to be committed or deconstructing; bringing forth solutions and suggestions or merely opening up unanswered questions. I would like to note that in this context, I am not opposing either of the approaches.

I have, however, one suggestion. As much as I see it unnecessary to imply post-modernism as a philosophical starting point for museology, I strongly feel it is wise and recommendable to understand that we indeed live in a post-modern, fragmented world of conflicting interests. In academia, new disciplines such as Gender Studies are flourishing. The idea behind this discipline is to make visible, through discourse, the previously invisible part of society. This research is not merely carried out under the auspices of the few chairs of Gender/Feminist/Women Studies, it is ausable perspective and frame of reference in all humanities. Could this approach not work for Museology as well?

In my view, the eternal question whether museology is a real science or not, is peripheral. However, one of our gravest concerns in the profession is that our belief in any kind of longer processes and communal good is perishing. We have amnesia on one hand and nostalgia on the other. In Šola's words, we need *wisdom*. Could museology as such and any museologically- oriented humanistic research give to the chaotic, fragmented world, a valuable contribution in making the growth and change of human civilisation visible, simply by showing long-time causes and effects?

Literature:

- Hooper-Greenhill, E. (1992) *Museums and the Shaping of Knowledge*. London, Routledge.
- Koskiahho, B. (1990) *Ohi, läpi ja reunojen yli. Tutkimuksenteon peruskysymyksiä*. Helsinki, Gaudeamus.
- Savolainen, H. (forthcoming) Categories of Knowledge in a Museum. A case study from the Vanhalinna Museum, Lieto, Finland. (eds.) H. Ruotsala, S-K. Spoo & E. Uusitalo. *The Making and Breaking of Borders. Papers presented at the 7th Finnish-Hungarian Symposium in Ethnology. 17-22 June 2000, Utsjoki, Kevo*. Helsinki, Finnish Literature Society.
- Šola, T. (1997) *Essays on Museums and Their Theory. Towards the Cybernetic Museum*. Helsinki, Finnish Museums' Association.
- Stránský, Z. (1995) *Introduction to the Study of Museology*. Brno, Masaryk University.

Language consultant: Lorna S. Koskela

Muzeologija - korisna perspektiva ili "prava znanost"?

Nekoliko misli o najboljem korištenju odlične ideje

Svrha je ovog rada istaknuti nekoliko zanimljivih pitanja koja izranjaju iz djela Stránskoga i Šole, posebice iz njihovog tretmana znanstvenih temelja muzeologije kao akademske discipline. Propitana su dva područja: prvo, odnos muzeologije i postmoderne i drugo, odnos muzeologije prema kontinuitetu i promjeni. Naposljetku, istaknut je i prijedlog za primjenu muzeologije kao korisne perspektive u cijelom nizu akademskih područja. Pravo je pitanje želimo li da muzeologija bude pragmatična i normativna disciplina zasnovana na etičkim vrijednostima ili žudimo za opšom i analizom složenosti našeg društva i uloge koju povijest/prošlost igra u konstrukciji sadašnjosti. Ovo je pitanje potrebno raspraviti.

Ključne riječi: muzeologija, postmoderna, muzeološke teorije, suvremena muzeologija, filozofije kulture

Teško je navesti dva utjecajnija i autoritativnija autora europske muzeologije dvadesetoga stoljeća od Zbyneka Stránskog i Tomislava Šole. Njihovi intelektualni naponi u stvaranju konziznoga teorijskog okvira ove discipline omogućili su joj da se udomaći na nekoliko sveučilišta našega kontinenta. Svrha je ovog rada istaknuti nekoliko zanimljivih pitanja koja izranjaju iz djela Stránskoga i Šole, posebice one koje govore o njihovom stavu prema znanstvenim osnovama muzeologije kao akademske discipline. Iako izbor tekstova koji će biti raspravljeni ne pruža potpuno priznanje izuzetno bogatom korpusu akademske produkcije ova dva znanstvenika, nadam se da će biti

dostatni za isticanje pojedinih pitanja koja mogu proizaći iz praktične uporabe muzeološke perspektive kao akademskog oruđa za razmišljanje. Stránskyjev *Introduction to the Study of Museology* (Uvod u studij muzeologije, 1995.) napisan je kao potpora njegovim predavanjima na Međunarodnoj ljetnoj školi muzeologije. Šolina su razmišljanja predstavljena u nedavno objavljenoj zbirci članaka *Essays on Museums and Their Theory - Towards the Cybernetic Museum* (Ogledi o muzejima i njihova teorija - prema kibernetičkom muzeju, 1997.). U ovom ću se radu pozabaviti dvama pitanjima: prvo, muzeologijom i postmodernom i drugo, muzeologijom i njezinom stavu prema kontinuitetu i promjeni. Naposljetku, iznijet ću svoj prijedlog za primjenu muzeologije kao korisne perspektive u cijelom nizu akademskih područja.

Muzeologija i postmoderna

Zbynek Stránsky (1995: 19) piše sljedeće: "Uvjeren sam da upravo postmoderna misao pruža mnogo više plodnog tla za muzeologiju". Prema Stránskom muzeologija je dugo vremena bila ograničena svojim neopozitivističkim oružjem i druge su joj znanosti s pozitivističkog stajališta sudile.¹ Po njegovom mišljenju, postmoderna misao predstavlja nejasne granice između akademskih interesa. Drugim riječima, postmoderna omogućava multidisciplinarni i interdisciplinarni pristup. Iz konteksta je vidljivo da, govoreći o postmoderni, Stránsky misli na filozofiju znanosti, a ne tek na razdoblje postmoderne kao posljednje povijesne faze zapadnjačkog modernizma (Stránsky, 1995: 18).

Izuzetno je zanimljivo da Stránsky razmišlja o postmoderni kao plodonosnoj filozofskoj početnoj poziciji muzeologije. Smatram da je izuzetno vrijedno proučiti ukupne posljedice ovog izbora. Ne postoji kratak i jednostavan način analize postmoderne misli. U sljedećem se odlomku pozivam na Brittu Koskiahoo (1990: 109-114). Prema njezinom mišljenju, postmodernizam nije ustanovio model razmišljanja koji bi se mogao izravno primijeniti kao metoda istraživanja. Njegova je glavna značajka kritički stav prema "modernom projektu" i pozitivizmu. On proizlazi iz hermeneutike i fenomenologije jednako kao i iz poststrukturalizma. Ljudski je i društveni pogled u osnovi *fragmentiran*. Okrenuo je leđa "velikim iskazima" i ne traži odgovore, nego nova pitanja; nadalje, otvaranje novih putova misli smatra se ciljem znanstvene aktivnosti. Veliki iskazi bivaju fragmentirani u manje diskurse koji se mogu točno odrediti u vremenu i prostoru. Opasnost postmoderne znanosti, prema B. Koskiahoo, anarhističko je ili čak nihilističko zaključivanje pri kojemu sve može biti svedeno na ništicu i prema kojemu ništa nije autentično. Kao posljedica, jedina znanstvena svrha može se smanjiti i poprimiti oblik promatranja iracionalnosti aktivnosti, otkrivajući dekonstrukcijsku prirodu svijeta ili pak suzujući vidik istraživanja na uske lokalitete.

¹ U ovom kontekstu nije učinjena razlika između humanističkih znanosti (i umjetnosti) i prirodnih znanosti, već su obje obuhvaćene zajedničkim nazivom "znanosti".

Očita fragmentacija svijeta postmoderne i njegova odnosa s muzejskom ustanovom aspekt je koji bismo trebali podrobnije promotriti. Drugi je aspekt postmoderno neprijateljstvo prema pozitivističkom svjetonazoru.

Šola (1997: 35) piše da "cilj kritike mora biti pošten tako da, čak i ukoliko je istinit i bolan, nije zloban i destruktivan. Njezin cilj ne smije služiti ničemu doli osiguravanju bogata inventara slabih točaka kojih struka mora biti svjesna kako bi revidirala svoje teorije i prakse ... Ona mora biti u stanju suočiti se sa svojim nesavršenostima i izboriti se za svoje vlastito mjesto u konfiguraciji ustanova (kurziv autoričin)." U ovom odlomku Šola ističe međusobne povezanosti muzeologije i muzejske ustanove. Istodobno, očito je da se položaj ustanove promatra kao smislen za društvo kao cjelinu, a ne tek za jedan njegov fragmentiran, uzak dio. Međutim, eksplicitno je navedeno i da postoji natjecanje između ustanova. Drugim riječima, muzej je dio složenog društva u kojem postoje nositelji različitih uloga, čiji interesi čak mogu biti međusobno sukobljeni.

Slično je i mišljenje Stránskoga (1995: 28) koji navodi da je "uloga ["društvene muzeologije"] otkriti motivaciju i važnost ovog procesa [muzealizacije] za pojedinca, skupinu ili društvo, kao i razumjeti oblike u kojima se ostvario proces". To znači da Stránsky vidi pluralitet razina značenja muzealizacije, ali istodobno ostaje pri tome da nam "... društvena muzeologija može pomoći da krenemo dalje u preoblikovanje muzeja i rada u muzejima za dobrobit društva" (Stránsky, 1995: 31). Zanimljivo je da i Stránsky i Šola, s jedne strane, ističu pluralitet i višeslojnost, pa čak i sukobljenost interesa, dok, s druge strane, inzistiraju na sposobnosti ustanove da služi na dobrobit društvu kao jedinstvenoj zajednici. Stoga je najmanje što možemo reći da postmodernistička misao unutar muzeologije nije toliko fragmentirana koliko bi mogla biti. Postoji tendencija promatranja društva kao jedinstvene zajednice i vjerovanje u dobronamjernost znanosti.

Iduće pitanje povezano s postmodernom i muzeologijom jest na koji se način odnosimo prema pozitivizmu. Čitatelju bi se na prvi pogled moglo činiti čudnim da i Stránsky (npr., 1995: 52) i Šola (npr., 1997: 228 ff) posežu za teorijom sustava ili kibernetikom kada dovode teoriju do njezine formalne apstrakcije. Nije li kibernetika izvorno bila pozitivistički, znanstveni pristup koja je, iako kasnije primijenjena na biologiju, imala korijene u mehanici tvrdih, beživotnih strojeva? Postoje dvije stvari koje su oba autora sigurno smatrala implicitnima, premda bi bilo bolje da su ih nedvosmisleno objasnili. Prvo, razmišljajući o ljudskoj komunikaciji, teorija sustava u svojoj dvodimenzionalnosti prestaje funkcionirati, budući da moramo uzeti u obzir i kulturne značajke nositelja uloga. Ono što komuniciramo nadograđuje se na ono što je već bilo komunicirano. Stoga sustav ljudske komunikacije nije krug, nego spirala. Drugo se pitanje posebice odnosi na Šolu, a govori o tome da je kibernetički muzej nositelj uloge u svijetu višestrukih parametara, uvjeta i ostalih činitelja (vidjeti, na primjer, Šola, 1997: 231). To je svjetonazor kulturnog ekologa. Kulturno-ekološki model dopušta kontinuitet i promjenu, kao i kibernetički krug koji je, bez obzira na sve, izuzetno složeniji nego izvorni model koji bi se dao svesti na "input-output-povratna informacija-proizvod". Ovdje je zaista intrigantno pitanje je li kulturna ekologija još uvijek pozitivistički model. Po mojemu mišljenju, jest.

Muzeologija, kontinuitet i promjena

Pozvat ću se ponovno na promišljanja B. Koskiahoo o postmodernoj misli. Jedno od njezinih propitivanja odnosi se na dimenziju vremena. Ako postmoderni znanstvenik tek otvara nova pitanja, pri čemu nije moralno obavezan na njih odgovoriti, on za svoj rad neizostavno ima na raspolaganju izuzetno kratak odsječak vremena. U razdoblju ekologije razlika je radikalna. Prije je prirodni red bio promatran poput apsolutne kategorije, a značenje okoliša kao sveukupnost. Politika očuvanja prirode i održivi razvoj zasnivali su se na tim idejama (Koskiahoo, 1990: 111).

Šolino je razmišljanje vrlo blisko onome održivog razvoja: "Naša je zadaća sačuvati što je više moguće vrijednosti iz prošlosti i predati ih onima kojima su potrebne: 1. izgraditi kvalitetu ljudskih odnosa i 2. ostvariti kvalitetu odnosa između ljudi i prirodnog okoliša" (Šola, 1997: 280).

Vidimo da je ovdje naglasak stavljen na kontinuitet i čini se da je osnovna pretpostavka da je prošlost vrijedna očuvanja. Šola definira ovu svrhu baštinske ustanove kao osiguranje kontinuiteta i opstanka identiteta za kojega je ono stvoreno (Šola: 281). To je, po mojemu mišljenju, osnovno pitanje muzeologije. Ako imamo akademsku disciplinu posvećenu opstanku prošlih vrijednosti, nije logično da je ona po svojoj prirodi dekonstruktivna.

Iduće je pitanje mogućnost napuklina. Ova ideja potječe iz "efektivne povijesti" Michela Foucaulta. Kao što je Eileann Hooper-Greenhill pokazala, muzejska ustanova kao takva nije vječna. Epistemološke promjene bile su tako duboke da institucijski kontinuitet europskog muzeja ne doseže toliko daleko u prošlost kao što bi se moglo ili željelo vjerovati (Hooper-Greenhill, 1992). Na jednom od primjera koje sam promatrala - malom lokalnome muzeju u jugozapadnoj Finskoj, čini se da je ustanova bila podložna izuzetnim promjenama glede njezine izvorne namjere i sadašnje funkcije. Međutim, ovu bi tvrdnju bilo teško dokazati upotrebom bilo koje metode osim hermeneutičko-fenomenološkog pristupa. Razlog tomu leži u činjenici da su se, unatoč neznatnim promjenama vanjskog izgleda muzeja, tijekom istog vremenskog odsječka neopisivo promijenila značenja pridodana njegovim oblicima (Savolainen, u tisku). Na neki način, imamo slučaj u kojem nalazimo i napuklinu i kontinuitet.

Muzeologija u kontekstu postmodernog svijeta znanosti

Stvarno je i teško pitanje želimo li da muzeologija bude pragmatična i normativna disciplina zasnovana na etičkim vrijednostima ili žudimo za time da nudi opis i analizu složenosti našeg društva i ulogu povijesti/prošlosti u konstrukciji sadašnjosti. To je pitanje kojim se moramo pozabaviti.

To nije lako pitanje. S jedne strane, istraživanja koja su se bavila kontinuitetom ustanove dat će mnogo bolju početnu poziciju bilo kojoj razumnoj politici nasljeđa.

S druge strane, kako možemo osigurati bilo kakav razvoj ako ne primjenjujemo kritiku?

Moje je uvjerenje da će samo povećan broj ozbiljnih studija baštinskih ustanova stvoriti prigode u kojima ćemo moći zamijetiti pragmatičnu bit muzeologije. Oblikovanje teorije trebalo bi biti organski povezano s utemeljenim studijama stvarnih, prevladavajućih prigoda. Međutim, svaki će znanstvenik morati donijeti svoju vlastitu odluku. Naposljetku, sve se zasniva na tako jednostavnoj stvari, a to je naš svjetonazor - želimo li se nečemu posvetiti ili dekonstruirati, želimo li iznalaziti rješenja i prijedloge ili tek postavljati pitanja na koja ne očekujemo odgovore. Željela bih napomenuti da u ovom kontekstu nisam ni protiv jednog od ova dva pristupa.

No, imam i prijedlog. Koliko ja vidim, nepotrebno je primjenjivati postmodernizam kao filozofsko počelo muzeologije, čvrstog sam uvjerenja da je mudro i preporučljivo imati na umu da zaista živimo u postmodernom, fragmentiranom svijetu suprotstavljenih interesa. U znanstvenim krugovima upravo cvjetaju nove discipline poput rodni studija. Ideja je te discipline diskursom učiniti vidljivim dio društva koji je donedavno bio nevidljiv. Istraživanja iz tog područja ne provode se samo pod budnim okom nekoliko profesora rodni/feminističkih/ženskih studija, već se radi o korisnoj perspektivi i referentnom okviru za sve humanističke znanosti. Ne bi li ovakav pristup mogao biti primijenjen i u muzeologiji?

Po mojem sudu, sporedno je vječno pitanje je li muzeologija prava znanost ili nije. Međutim, jedna od najozbiljnijih briga naše struke jest naše vjerovanje da nestaje bilo koja vrsta dužih procesa i zajedničkih dobara. S jedne nas strane muči amnezija, a s druge nostalgija. Prema Šolinim riječima, ono što nam je potrebno, jest mudrost. Može li muzeologija sama po sebi i bilo koje muzeološki orijentirano humanističko istraživanje dati ovom kaotičnom, fragmentiranom svijetu vrijedan doprinos? Može li rast i promjenu ljudske civilizacije učiniti vidljivom, jednostavno ukazujući na dugoročne uzroke i posljedice?

Prevela: Sanja Kalapoš Gašparac